

بحث در حق فرج و عروت یا در فارسی شرمگاه است ما توضیح اجمالی درباره این فراز را بیان کردیم و گفتیم اینکه امام سجاد این عضو از بدن را ذکر کرده و حقی برای آن قائل شده و می گوید حق آن این است که در جهت حرام مورد استفاده قرار نگیرد، حکایت از این دارد که این نیاز طبیعی به رسمیت شناخته شده، انکار نشده. ولی ارضاء این نیاز در یک مسیر خاص باید صورت بگیرد که از آن تعبیر به عفت می شود. عفت در واقع اعتدال در قوه شهوت است، افراط و تفریط در این قوه مسلماً محکوم است. افراط (به یک معنا) یعنی خروج از جاده عفت، افراط نه یعنی زیاده روی در امر حلال که آن هم باید در این مورد توجه شود مثل خوردن، زیاده روی در خوردن ولو حلال آثار سوء دارد، این هم همین است، زیاده روی در حلال مخرب است، اما افراطی که اینجا مورد نظر است یعنی از جاده حلال خارج نشود، از آن طرف سرکوب هم نشود.

ما برای این امر اصلاً یک قاعده داریم، نه تنها در رابطه با قوه شهوت که یکی از نعمت های خداوندی است بلکه درباره همه نعمت ها اینچنین است. قوه شهوت باید از دریچه نعمت به آن نگریسته شود، ما دیگر حالا وارد فلسفه وجود این قوه و آثار آن نمی شویم، اصلاً بقاء نسل بشر به وجود همین قوه است ولی نه تنها این نعمت بلکه هر نعمتی از نعمت های خداوند در این دنیا دارای یک حد و مرز و چارچوب است. هم انسان باید از این نعمت ها حظ و بهره ببرد و هم مراقبت کند که از چهار چوب مقرر خارج نشود، موسی بن جعفر (ع) می فرماید: «إِجْعَلُوا لَأَنْفُسِكُمْ حِظًّا مِنَ الدُّنْيَا بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِي مِنَ الْحَلَالِ وَمَا لَا يَثْلُمُ الْمَرْوَةَ وَمَا لَا سَرَفَ فِيهِ ، وَاسْتَعِينُوا بِذَلِكَ عَلَى أُمُورِ الدِّينِ ، فَإِنَّهُ رُؤْيُ : لَيْسَ مَنَا مَنْ تَرَكَ دُنْيَاهُ لِدِينِهِ ، أَوْ تَرَكَ دِينَهُ لِدُنْيَاهُ»؛ می فرماید برای خودتان از نعمت های دنیا یک حظ و بهره ای قرار دهید، به دنبال آن می فرماید چگونه این حظ و بهره را فراهم کنید بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِي مِنَ الْحَلَالِ اصل حظ و بهره را دستور به آن می دهند إِجْعَلُوا لَأَنْفُسِكُمْ حِظًّا مِنَ الدُّنْيَا ولی این حظ و بهره چگونه باشد؟ به اینکه آنچه که به آنها میل دارید از حلال باشد بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِي مِنَ الْحَلَالِ آنچه که به آن تمایل دارید از حلال این را فراهم کنید، اما زیاده روی ممنوع «وَمَا لَا يَثْلُمُ الْمَرْوَةَ» همین هم اگر از حد بگذرد و در آن زیاده روی شود ولو در حلال، منجر به این می شود که مروت و جوانمردی انسان از بین برود. اگر کسی هم و غمش بطن و فرج باشد، این همان چیزی است که ولو از مسیر حلال باشد مروت را در انسان از بین می برد و ما لَا سَرَفَ فِيهِ اسراف و زیاده روی در آن صورت نگیرد، هر نعمتی از نعمت های خداوند اینطور است، مراقب باشید که حلال باشد ولی زیاده روی نباشد، به گونه ای نباشد که مروت را در شما از بین ببرد، «وَاسْتَعِينُوا بِذَلِكَ» اینجا به هدف مندی بهره برداری از دنیا اشاره می کند، آیا ما این حظی که از دنیا برای خودمان قرار می دهیم فقط برای حظ بردن باشد فقط برای دنیا؟ دنیا برای دنیا؟ حظ فقط برای لذتش؟ خیر، «وَاسْتَعِينُوا بِذَلِكَ عَلَى أُمُورِ الدِّينِ» اینجا جهت می دهد، بله از نعمت های دنیا بهره بگیرید اما برای انجام امور دینی. پس دنیا نه باید ترک شود و نه غرق در آن شوید و این جمله آخر مهم است، دارد آن دو دستور قبلی را چارچوبش را بیان می کند هم میگوید از دنیا حظی برای خودتان قرار دهید و هم این را به عنوان کمک در امور دین بدانید، فَإِنَّهُ رُؤْيُ : لَيْسَ مَنَا مَنْ تَرَكَ دُنْيَاهُ لِدِينِهِ ، أَوْ تَرَكَ دِينَهُ لِدُنْيَاهُ؛ می گوید آن کسی که دنیایش را به خاطر دین ترک کند از ما نیست، دنیا را به خاطر دین ترک کند از ما نیست، کسی که دین را به خاطر دنیا ترک کند نیز از ما

نیست، نه این از ماست و نه آن؛ دنیا برای دین، بهره بردن از دنیا، گرفتن یک حظی از دنیا لازم است اما جهت باید معلوم باشد، این یک خط کلی است برای همه نعمت های دنیا از جمله این قوه، این عضو، این نعمت خداست، حال چرا می گوئیم نعمت است؟ چون هر چیزی که خداوند به انسان عطا کند نعمت است، همه دنیا، اعضای انسان، لکن انسان باید توجه کند که این نعمت برای چه، به خاطر چه عطا شده است؟ همه نعمت های دنیا اگر انسان بخواهد بررسی کند برایش آثار و برکات فراوانی می تواند بیان کند. این نعمت حد و مرزش هم معلوم شده، مسیر و مقصد آن هم معلوم است. این قاعده را باید در تمام نعمت های خدا باید در نظر داشت، حتی در امر عبادت نیز باید این حدود رعایت شود، یعنی زیاده روی در امر عبادت نیز پسندیده نیست.

قرآن و حفظ فرج

درباره حفظ فرج از حرام ما هم آیات و هم روایات فراوانی داریم. ضمن اینکه وجود زوج مخالف هم، مونث و مذکر، مخصوصا برای انسان به عنوان آیت و نعمت شمرده شده، اما حفظش هم لازم دانسته شده است.

۱. خداوند می فرماید «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» این از آیات و نشانه های خداوند است که از جنس خودتان برای شما همسرانی آفرید تا در کنار آنها به آرامش برسید. حداقل یک بعد استمتاع زوجین این استمتاع است، حال استمتاع روحی و معنوی به جای خودش، این موجب آرامش است چون می گوید: بین شما مودت و رحمت قرار داد.

۲. وقتی می خواهد خداوند تبارک و تعالی توصیف کند مومنان را می فرماید «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ»^۱؛ خداوند تبارک و تعالی نمی گوید این غریزه و نیاز را سرکوب کنید، می فرماید کنترل و حفظ کنید، یکی از نشانه های مومنان این است که لِأَزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ اینها حافظ این عضو هستند، حفظ می کنند نه اینکه سرکوب می کنند، حفظ می کنند ولی استثناء دارد إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ آنهايي که مشروع و حلال است، بعد می فرماید فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ اگر کسی سرکشی کند و از این مسیر خارج شود و رعایت نکند او دشمن محسوب می شود، متجاوز محسوب می شود.

۳. در آیه ۳۰ سوره نور علاوه بر اینکه دستور غض بصر هم به مردان و هم زنان داده می فرماید «وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»^۲؛ «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ»^۳ هم چشمانشان را باید مراقب باشند و فرو ببندند و هم فروجشان را حفظ کنند، فرقی نمی کند یَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ و یَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ فرق نمی کند در یک آیه به مردان دستور داده و در یک آیه به زنان. این دستور قرآنی است. آنچه که امام سجاد به عنوان حق این عضو بیان کرده است دقیقا برگرفته از آن تعالیم قرآن است که هم اصلش را به رسمیت شناخته و هم حدودش را مشخص کرده و هم اینکه از مسیر مشروع و حلال باید تأمین شود.

بحث جلسه آینده

۱ سوره روم، آیه ۲۱.

۲ سوره مومنون، آیات ۵ الی ۷.

۳ سوره نور، آیه ۳۰.

۴ سوره نور، آیه ۳۱.

بعد حضرت می روند سراغ طرق حفظ و رعایت این حق که اگر کسی می خواهد این عضو در میسر خودش مورد استفاده قرار بگیرد و اگر می خواهد از جاده شرع خارج نشود چه باید بکند؟ چهار یا پنج وسیله معرفی فرمودند که انشاء الله در جلسات بعد بیان می کنیم.

«والحمد لله رب العالمین»